

Deres ref.:

Vår ref.:

Dato:

5. mai 2020

YS' krav til revidert nasjonalbudsjett 2020

Innledning

Koronaviruset og fallet i oljeprisen har ført norsk økonomi inn i en omfattende krise. YS forventer en langvarig lavkonjunktur, med vedvarende høy ledighet. Krisen rammer skjevt, både innad i og mellom land. Både helsemessig og økonomisk treffer krisen lavinntektshusholdninger og fattige land hardest.

YS er opptatt av at krisen ikke blir dypere eller mer langvarig enn nødvendig. Støttepakkene må derfor utformes klokt, og myndighetene må ta i bruk et bredt spekter av virkemidler for å stimulere økonomien. Vi ønsker at økonomisk stimuli bidrar til å sikre aktivitet og sysselsetting heller enn å gi generelle lettelser i skatter og avgifter. Byrdene som Koronaviruset påfører samfunnet må fordeles på en rettferdig måte mellom generasjoner og samfunnslag.

Handlingsrommet som oppstår i kjølvannet av denne krisen må benyttes godt. Ledige ressurser bør anvendes til å fremskynde grønn omstilling, og til en koordinert satsing på teknologi og kompetanse. Vi må også sikre at kvaliteten på offentlige tjenester ikke forringes. .

Krisen har vist med all tydelighet hvor sårbare vi er, som enkeltmennesker og samfunn. YS mener at vi må trekke lærdom av denne erfaringen, og bygge opp kapasitet og beredskap - både materielt og organisatorisk - slik at vi i framtiden står enda bedre rustet til å beskytte befolkningen, økonomien og samfunnet mot hendelser av et slikt kaliber.

I lys av dette har YS følgende krav til revidert nasjonalbudsjett (og til regjeringens kommende proposisjon for å løfte Norge ut av krisa, varslet i månedsskiftet mai/juni).

Prioriteringer YS ønsker å se

Ytelsene til permitterte

Ytelsene til permitterte har økt noe i forbindelse med Koronakrisen. Økningen er vedtatt inntil videre. YS mener at permitterte arbeidstakere bør få ytelse tilsvarende full lønn opp til seks G fram til sommeren. Som et minimum bør dagens satser økes ytterligere, og myndighetene bør vurdere å innføre en forhøyet

permitteringsytelse til permitterte ansatte som deltar på kompetansehevende tiltak og etter- og videreutdanning.

Den vedtatte økningen bør uansett bestå, minst ut året.

En økning i permittertes ytelser er en effektiv måte å kompensere de gruppene som berøres direkte av Koronakrisen. Denne gruppen har i stor grad lav inntekt. Et kutt i permittertes ytelser vil bidra til et betydelig fall i etterspørsel når antallet permitterte er så mange som nå.

Et mulig alternativ som trekker i samme retning som økte permitteringsytelser, kan være kutt i inntektsskatten for lavinntektsgrupper.

Varigheten på arbeidsgivers lønnsplikt ved permittering bør økes noe

I sammenheng med myndighetenes innføring av strenge smitteverntiltak 12. mars, herunder nedstenging av enkelte bransjer og yrker, ble lønnspliktperioden ved permittering kuttet fra 15 til to dager. Dette var vesentlig i den akutte situasjonen mange bedrifter befant seg i på dette tidspunktet. Nå viser tallene fra NAV at antallet nye dagpengesøkere er kraftig redusert, og at tallet på ledige har stabilisert seg. YS vurderer næringslivets behov for umiddelbare kutt i lønnskostnadene for å være mindre enn før, og er bekymret for at en for kort lønnspliktperiode kan bidra til at innstrømningen til permittering blir høyere enn nødvendig. Vi foreslår at den i første omgang økes fra to til fem dager, og at myndighetene kontinuerlig vurderer ytterligere økninger.

Kontantstøtteordningen bør justeres for å forhindre uheldige insentiver blant arbeidsgivere

YS mener at det er behov for å forlenge kontantstøtteordningen, men at den bør justeres for å sikre sunne insentiver for bedriftene.

Bedrifter som er i nærheten av grensen for å ha rett på støtte (30 prosent omsetningsfall) kan ønske å redusere aktiviteten sin ytterligere for å få mulighet til å søke støtte. Det kan også øke bruken av permitteringer.

Det er utfordrende å unngå usunne insentiver uten å redusere treffsikkerheten i ordningen. Likevel: ulike løsninger er foreslått. En løsning kan være å betinge rett til støtte sent i stønadsperioden utelukkende på omsetningsfallet tidlig i perioden. En annen kan være å la en bransjens gjennomsnittlige omsetningsfall, eller konkurrerende bedrifters omsetningsfall, være førende for hvor stor andel av faste kostnader en enkeltbedrift har rett til å få kompensert. Det vil også være mulig med hybrider mellom disse løsningene og dagens ordning.

Vi ber myndighetene justere ordningen, slik at bedrifter ikke belønnes for å ha lavere omsetning, aktivitet og sysselsetting enn det markedssituasjonen tilsier. Ansatte skal ikke permitteres unødige.

Lønnstilskudd

Permittering er godt egnet til å sikre arbeidsgiver midlertidige kutt i lønnsforpliktelsene. Det er imidlertid uheldig at store grupper i samfunnet går uten arbeid over lang tid. Det fører til at ferdigheter forvitrer, og at tilknytningen til arbeidsmarked/arbeidsplass og kollegaer svekkes. YS ber derfor myndighetene midlertidig innføre en ordning med lønns subsidier som kan bidra til at arbeidskraft nyttiggjøres, både ved at færre blir permittert/opsagt og ved at permitterte raskere kan komme tilbake i jobb. Lønns subsidier bør også kunne brukes til å sikre arbeidstakere kompetansepåfyll ved siden av redusert arbeidstid.

Aktivitet og kompetanse er målet, permittering er sikkerhetsnett

YS sin første prioritet er å sikre jobbaktivitet eller kompetanseutvikling for arbeidstakere som jobber i bedrifter som må innskrenke virksomheten. En god permitteringsordning, som om nødvendig må forlenges til 52 uker, bør være et sikkerhetsnett.

Ordningen med permittering kan være en nødutgang for bedrifter som har svært svakt eller intet økonomisk grunnlag for videre drift i en begrenset periode. Derfor bør lønns subsidier introduseres som et alternativ.

Ordningen med lønnstilskudd bør være attraktiv å velge fremfor permitteringer for bedrifter som er i stand til å opprettholde noe virksomhet.

Lønnstilskudd bør samtidig ikke brukes i virksomheter som egentlig har midler til å finansiere lønnskostnadene sine selv.

Lønnstilskuddsordningen bør ikke bidra til å svekke bedrifters insentiv til å øke/opprettholde salgsinntektene sine. Det kan være uheldig å betinge retten til lønns subsidier på faktisk omsetningsfall i den enkelte bedrift. Kriteriene kan heller baseres på samtykke mellom arbeidsgiver og de tillitsvalgte, på samme måte som permitteringsordningen. Alternativt kan bransjen og/eller konkurrerende bedrifters gjennomsnittlige omsetningsfall avgjøre om en bedrift har rett på lønnstilskudd eller ei.

Lønnstilskuddsordningen bør heller ikke bidra til at mange ansatte blir gående for lenge i stillinger hvor de ikke produserer varer og tjenester med markedsverdi. Dette er også et argument for å ikke basere retten på lønnstilskudd på store observerte omsetningsfall. Det taler også for at arbeidsgiver bør bære en viss lønnsbyrde også for arbeidstakere som mottar lønnstilskudd.

Pensjon under permittering

Regjeringen har vedtatt en midlertidig lovendring som åpner i større grad for at bedriftene kan la permitterte arbeidstakere stå i pensjonsordningen. Bedriften kan ved en slik løsning la være å betale innskudd. I tillegg skal bedriften nå kunne slippe å betale for risikodekninger for permitterte som står i ordningen.

Vi mener at endringen ikke går langt nok for å trygge alle de permitterte som krisen rammer hardest. Det bør pålegges bedrifter å la permitterte stå i pensjonsordningen fremfor å gjøre det valgfritt.

Forslaget går heller ikke langt nok i å sikre at permitterte er dekket i tilfelle av et uhell. Bedriften kan velge å ikke betale risikodekninger for de permitterte som står i ordningen, og de økonomiske konsekvenser ved å bli uføre i permitteringsperioden kan da bli store.

Vi mener at bedriftene bør pålegges å la permitterte stå i ordningen og sette som minimumskrav at bedriften betaler risikodekningene. Det vil bidra mye til å trygge de som blir permittert uten å påføre bedriftene store kostnader.

Robust kommuneøkonomi

For å sikre god kvalitet på offentlige tjenester, kompensere fullt ut for koronorelaterte kostnader og som et instrument for å øke den generelle etterspørslen i økonomien må kommuneøkonomien styrkes betydelig.

- Kommunenes ekstrautgifter og tap av skatteutgifter i forbindelse med koronakrisen må kompenseres fullt ut.
- Den gradvise åpningen av skolene vil by på utfordringer. Det vil mange steder være nærmest umulig å åpne for flere trinn uten at skoler og barnehager sikres nødvendige ressurser. Mange skoler og barnehager har allerede tatt i bruk alle tilgjengelige rom. Dersom en ikke tilfører kommunene nødvendige ressurser, vil det ikke være mulig å følge smittevernreglene slik som de foreligger i dag. En åpning for flere barn vil da kreve at en letter på kravene til gruppestørrelse. Da vil en kun trenge å ha et ekstra fokus på god hygiene, både personlig og allment i skolen gjennom et forsterket renhold, avstand osv.
- Det skal være et lag rundt elev og barn som leveres med kvalitet. Dette laget består av mange mennesker med ulike funksjoner og ansvar som ledere, renholdere, miljøarbeidere, sosiallærere og andre ansatte i tillegg til lærere. Vi opplever at disse ressursene knyttet til disse funksjonene er under sterkt press. Derfor bør det i revidert nasjonalbudsjett sendes et tydelig signal om at når

samfunnet inkludert skoler og barnehager skal opp å stå igjen, må det være uten en “brukket rygg” som skyldes mangel på ressurser.

- Fylkeskommunene fikk 1 milliard i krisehjelp for å komme gjennom den første delen av den kraftige reduksjonen av billettinntektene som følge av koronasituasjonen. Med oppfordringer om å ikke benytte kollektivtrafikk og krav til økt avstand / færre passasjerer per buss, vil inntektene holdes lave og kostnadene høye over lang tid framover. Det er derfor behov for at fylkeskommunene kompenseres ytterligere, slik at det ikke blir permitteringer og oppsigelser innen bussbransjen. Dette vil også være helt avgjørende hvis busstilbudet i samfunnet skal opprettholdes.
- Sosialhjelpsutbetalingene vil øke når ledigheten er høy. Kommunene og NAV må også sikres midler til å håndtere disse utgiftene.

Offentlige investeringer i realkapital

Etter hvert vil det være behov for å stimulere økonomien med økte offentlige investeringer for å skape flere arbeidsplasser. Det er et også et stort vedlikeholdsetterslep i kommunene og det bør, som Stortinget har bedt om, avsettes øremerkede midler til å ivareta dette.

- Det bør avsettes midler til nødvendige vedlikeholdsinvesteringer i kommunal bygningsmasse og infrastruktur; skolebygg, kirkebygg, sykehjem og vann og avløp.
- Investeringer i vegutbygginger, som er klare til å igangsettes bør fremskyndes.
- Forsering av prosjekter knyttet til nye statlige skip, som staten allerede har planer om å bygge, vil gi økt aktivitet i krisetider. «Vanguard» er et tilnærmet gryteklart konsept for mineoppdrag for sjøforsvaret. Iverksettelse av bygging av to nye forskningsfartøy inkl. tilleggskapasiteter vil gi nye kapasiteter for havforskningen.
- Investere i robuste nett og bredbånd med høy kapasitet over hele landet.

Investeringer i kompetanse og teknologi

Arbeidslivet er i stor endring og det har lenge vært jobbet med kompetansereformen lære hele livet. Koronakrisen vil føre til at kravene til omstilling i arbeidslivet øker ytterligere, og mange ansatte vil trenge påfyll for å finne en ny plass i arbeidslivet. Dette er samtidig en mulighet til å iverksette effektiviseringstiltak i offentlig sektor gjennom digitalisering og anvendelse av ny teknologi, og til styrking av kompetansen hos de som er permitterte, slik at de er bedre rustet til å bidra i den framtidige verdiskapingen. Den muligheten bør vi utnytte.

- YS mener at det må etableres et kollektivt kompetansefond som sikrer ansatte reell mulighet til kompetanseutvikling. Grunnfinansiering og påfølgende oppbygging av kollektivt kompetansefond kan skje gjennom bidrag fra de tre partene.
- Det er flere som søker seg til universiteter eller høyskoler når arbeidsmarkedet for unge er svakt. Antall studieplasser innen fagskole og høyskoler/universitet må økes for å imøtekomme økningen av kvalifiserte søkere .
- Universiteter og høgskoler må få incentiver til å tilby kompetansegivende og modulbasert opplæring. Opplæring må også kunne tilbys digitalt.
- Det må iverksettes raske/korte opplæringsprogram som kan sette disse i stand til å ta andre arbeidsoppgaver midlertidig.
- Arbeidsgivere og arbeidstakerorganisasjonene må stimuleres til å samarbeide om å utvikle og iverksette kompetanseutviklingstiltak
- Det bør opprettes start-up-hubs for å gi arbeidsledige og permitterte kompetanse og bistand til å starte nye bedrifter som igjen kan skape arbeidsplasser.
- Kunnskapen og satsingen som flere av aktørene i finansnæringen har knyttet til gründervirksomheter blir viktig nå. At denne spiller sammen med tiltak initiert fra myndighetene,

vil være noe som kan bidra til å skape næringsvirksomhet og arbeidsplasser. Her ligger det blant annet store muligheter innen digitalisering og det grønne skiftet.

- Myndighetene bør vurdere å forlenge muligheten til å motta dagpenger samtidig som tar etter- og videreutdanning. Spesielt bør de som har påbegynt en opplæring i kombinasjon med mottak av dagpenger få anledning til å avslutte denne opplæringen før de går tilbake til arbeidslivet.
- Kompetansetilskuddsordninger til virksomheter bør utvides.
- Denne våren har vist oss hvilke muligheter vi har for ytterligere digitalisering og effektivisering både i utdanningssystemet, arbeidslivet, og innen offentlige tjenester. Vi ber om at det prioriteres investerings- og driftsmidler som gjør at utdanningsinstitusjoner, offentlige virksomheter og etater kan videreføre den gode trenden vi har sett på dette feltet.
- Det offentlige er en stor innkjøper fra IKT-bransjen. Det er viktig nå at ikke offentlige virksomheter kansellerer påbegynte prosjekter, og heller ikke utsetter prosjektene som befinner seg i planleggingsfasen. Videre er det helt essensielt at offentlige etater og statlig eide selskaper bruker den norske IKT-bransjen framover. I tillegg forventer vi at regjeringen også tenker langsiktig, gjennom blant annet å motivere olje- og gassindustrien til å investere i digitale løsninger som bidrar til bærekraft over tid.

Investering i grønn omstilling

- YS ønsker å se tiltak for å fremme utslippsreducerende investeringer i industri, transport, og bygninger
- Øke satsingen innen nye vekstområder som havbruk, digitalisering, klimateknologi er nødvendig.
- Ruste opp vannkraft. I kraftbransjen er det fremmet forslag om satsing på rehabilitering, oppgradering og ny produksjon av vannkraft. Det er også lansert forslag om økt satsing på forsyningssikkerhet og vedlikehold i kraftbransjen. For å finansiere slike tiltak må det i revidert nasjonalbudsjett vedtas å utrede ordninger, det være seg direkte prosjektstøtte, forenkling av saksbehandling og justering av skattemessige forhold som kan skape lønnsomhet.
- Det er nå et stort behov videreføre og igangsette nye grønne tiltak som på kort sikt bidrar til å sikre verdiskaping og sysselsetting i grønn maritim industri – da spesielt i verftssegmentet og i utstyrs- og leverandørindustrien. På lang sikt vil tiltakene bidra til nasjonal målsetting om utslippskutt. I tillegg til batteri bør det også være fokus på utbygging av LNG tank anlegg, som også bidrar til reduksjon av utslipp. Innen olje og gass må man allerede nå sikre insentiver for å få opp andelen fornybarprosjekter som kan bidra til å fase bransjen over på et klimanøytralt spor som i framtiden vil bidra til at Norge kan etablere et maktsenter for fornybar energi på norsk sokkel.
- Havvind: Vår sterke posisjon innen maritim og landbasert industri gir oss et unikt utgangspunkt for å ta en global lederrolle i utviklingen av flytende havvind. Satsing på havvind vil bl.a. også bidra til videreutvikling av hydrogenteknologi for internasjonal skipsfart.
- Avgiftsregimet, og da spesielt avgifter knyttet til klima- og miljø bør gjennomgås med sikte på at statens inntekter på dette feltet, fullt ut går til å finansiere gode og lønnsomme klimatiltak innenfor de bransjene hvor avgiftene hentes inn. Den omstillingen vi nå står overfor, må benyttes til en omstilling i en mer klima- og miljøvennlig retning.
- Karbonfangst og -lagring er avgjørende for å få ned klimagassutslippene og nå målene i Parisavtalen. Norge har her en unik mulighet til å gå foran. Gitt den situasjonen vi nå er i med lavere aktivitet grunnet Korona-epidemien og lavere oljepris, så vil et slikt prosjekt kunne gi viktig aktivitet og arbeidsplasser i pressede sektorer.

Petroleums- og leverandørindustri

Den lave oljeprisen setter olje- og leverandørindustrien under hardt press. Svært mange mennesker jobber i og rundt denne næringen. Derfor er det viktig at myndighetene sikrer aktivitet på kort sikt, og forutsigbarhet. Samtidig må det jobbes for kompetanseheving og et grønt skifte både sokkelen og på fastlandet.

Myndighetene må sikre at skattelette og andre eventuelle tiltak mot petroleums- og levereandørindustrien, sikrer aktivitet og arbeidsplasser, ikke kun utbytte til eiere.

Helsesektoren må styrkes

- Nå er det nødvendig å bygge opp kapasitet i helsesektoren. Det er viktig å øke testkapasitet, ansette helsepersonell og kjøpe inn nødvendig utstyr for å øke «smittetoleransen». Hvis vi kan på sikt tåle høyere antall smittetilfeller vil behovet for å stenge ned økonomien ved neste smittebølge reduseres. Dette gjelder også spesialisthelsetjenesten.
- Økt bemanning på sykehjemmene er nødvendig dersom vi det neste året skal klare å gi tilstrekkelig omsorg til våre gamle. Det må det legges opp til i budsjettet. Det er veldokumentert at eldreomsorgen vil trenge disse ressursene også i årene fremover.
- Krisen har vist oss at dagens grunnbemanning i helsesektoren ikke er tilstrekkelig. Økt grunnbemanning vil nå sikre oss kvalitet og kontinuitet i tjenestene. I tillegg er dette også et viktig smittevern- og beredskapstiltak i seg selv.
- Vi får tilbakemeldinger om manglende trening og opplæring på beredskap og smittevern, og styrking av dette bør være en viktig prioritet i årets budsjett.
- Store deler av arbeidslivet er sendt hjem for å jobbe fra sine private boliger. Selv om det legges godt til rette for dette blant mange arbeidsgivere, er det viktig med åpenhet og fokus på mental helse i denne situasjonen. Både helsevesen og våre forskningsmiljøer bør få midler til å følge opp.

Tilstrekkelig med midler til statlige etater og helseforetakene helsevesenet

- Det høye antallet dagpengesøknader som har blitt sendt inn de siste ukene har påført NAV betydelige restanser, blant annet i EØS-saken. Med utsikter til høy arbeidsledighet i flere år framover vil mange trenge bistand fra NAV i form av oppfølging, avklaring og arbeidsmarkedstiltak. Sykmeldte vil også kreve mer oppfølging framover. Derfor bør NAV tilføres ekstra midler.
- Skatteetaten har fått betydelige arbeidsoppgaver i forbindelse med kompensasjonsordningen for bedrifter. Dette har satt andre utviklingsoppgaver på vent. Skatteetaten bør tilføres ekstra midler for å forhindre at vesentlig utviklingsarbeid stopper opp.
- Det må være et etablert mål at all annen behandling i spesialisthelsetjenesten, i minst mulig grad blir påvirket den pågående pandemikrisen, og dette vil kreve prioriteringer i budsjettet.
- Kontrollmyndighetene må styrkes. Vi tenker da spesielt på A-krimsentrene, Arbeidstilsynet, NAV og politiet generelt.
- Avbyråkratiserings- og effektiviseringsreformen (ABE-reformen) med flatt kutt i statlige virksomheters driftsbudsjetter reverseres for inneværende budsjettår.

Noen tiltak for de mest utsatte bransjene

- Reiselivsnæringen vil trolig ha utfordringer i lang tid framover, og de tiltakene som til nå er innført er ikke nødvendigvis tilstrekkelig for å sikre bedrifters overlevelse. Forlengelse av ordningene med lavere mva og arbeidsgiveravgift kan være nødvendig i denne bransjen. På Svalbard trengs det andre løsninger enn kutt i mva og arbeidsgiveravgift for å opprettholde aktivitet og bosetting på øya. Hovedfokus for de som er bosatt på øya er å bli holdt i arbeide slik at de ikke forlater/flytter fra øya. Da kan lønnstilskudd være en ordning som kan bidra til å holde folk i arbeide, aktiviteten oppe og unngå fraflytting.
- Per i dag faller mange av reiselivsbedriftene utenfor Innovasjon Norges ordninger pga bl.a. kravet til innovasjonshøyde. Art. 25 i EØS-avtalens regler om statsstøtte stiller høye krav til utviklingsprosjekter noe som gjør/kan gjøre det utfordrende for Reiseliv å få finansiering gjennom Innovasjon Norge. Reiseliv trenger derfor nasjonale ordninger med utviklings/investeringstilskudd med lavere krav til innovasjonshøyde.

- For frivillig sektor er tildelingen av statlige tilskudd til frivillig sektor ofte betinget på gjennomføring av fysiske arrangement. Når arrangementene avlyses uteblir også inntektene. Myndighetene bør tilpasse kravene for tildeling og utbetaling av tilskudd til koronasituasjonen.

Bistandsmidler omdisponeres til jobbskaping

Norge har allerede omdisponert betydelige midler på bistandsbudsjettet til bekjempelse av Korona-viruset, blant annet til støtte til Den globale koalisjonen for forebygging av epidemier og pandemier (Cepi). Det er positivt. Men regjeringen bør innenfor det til enhver tid gjeldende bistandsbudsjett prioritere økt støtte til å skape arbeidsplasser og andre tiltak for å bistå utviklingsland som rammes hardt av den globale økonomiske krisen. I tillegg ser vi at mange fagforeninger i utviklingsland får økte utfordringer - både økonomiske ved at medlemmenes evne til å betale kontingent svekkes, og politisk ved at mange land vedtar spesiallover som setter til side den normale beslutningsprosessen. I frykt for korona-pandemien innføres unntakslover som strider mot demokratiske prinsipper. I slike situasjoner er det viktig å styrke det sivile samfunn, herunder fagforeningene. YS mener derfor at regjeringen bør:

- Øke bevilgningene til prosjekter som skaper arbeidsplasser i utviklingsland
- Øke bevilgningene til utdanningsprosjekter - både grunnskole og høyere utdanning
- Øke de humanitære midlene til mennesker i akutt nød
- Øke bevilgningene til frie fagbevegelser og fagforeningsarbeid

Fagforeningsfradraget bør økes

Denne krisen har tydelig demonstrert viktigheten av trepartssamarbeidet og det organiserte arbeidslivet. Organisasjonene både på arbeidsgiver og arbeidstakersiden har tatt samfunnsansvar. Fagforeningene har bistått både egne medlemmer og uorganiserte arbeidstakere. YS mener at fagforeningsfradraget bør økes, som et ledd i arbeidet for å styrke det organiserte arbeidslivet og organisasjonsgraden.

Med vennlig hilsen

Erik Kollerud, leder

Yrkesorganisasjonenes Sentralforbund - YS